

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT**

=====๘๐๙๐๙๐=====

Nguyễn Thị Bích Phượng

**NGHIÊN CỨU TỔ CHỨC KẾ TOÁN QUẢN TRỊ CHI PHÍ
TRONG DOANH NGHIỆP KHAI THÁC THAN,
ÁP DỤNG CHO CÔNG TY CỔ PHẦN THAN CAO SƠN**

Ngành: Quản lí kinh tế

Mã số: 62.34.04.10

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

- 1. TS Vương Huy Hùng**
- 2. TS Lê Quang Bình**

HÀ NỘI, 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu trong luận án là trung thực, những kết quả trong luận án chưa được công bố trong các công trình khác.

Tác giả luận án

Nguyễn Thị Bích Phượng

MỤC LỤC

	Trang
Lời cam đoan	
Mục lục	
Danh mục viết tắt	
Danh mục các bảng	
Danh mục các hình vẽ	
MỞ ĐẦU	1
Chương 1	TỔNG QUAN CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU CỦA LUẬN ÁN
1.1	Tổng quan các công trình nghiên cứu liên quan đến đề tài
1.1.1	Các công trình nghiên cứu liên quan đến đề tài trên thế giới
1.1.2	Các công trình nghiên cứu liên quan đến đề tài trong nước
1.2	Phương pháp nghiên cứu
1.2.1	Phương pháp thu thập thông tin
1.2.2	Phương pháp xử lý và phân tích, tổng hợp thông tin
1.2.3	Phương pháp tham vấn chuyên gia
1.2.4	Phương pháp trình bày thông tin
	Kết luận chương 1
Chương 2	CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ TỔ CHỨC KẾ TOÁN QUẢN TRỊ CHI PHÍ TRONG DOANH NGHIỆP SẢN XUẤT
2.1	Lí luận chung về tổ chức kế toán quản trị chi phí trong doanh nghiệp sản xuất
2.1.1	Bản chất, vai trò, nội dung của kế toán quản trị chi phí trong doanh nghiệp sản xuất
2.1.2	Khái niệm tổ chức kế toán quản trị chi phí trong doanh nghiệp sản xuất
2.1.3	Các nhân tố ảnh hưởng đến tổ chức kế toán quản trị chi phí trong doanh nghiệp sản xuất
2.1.4	Các nguyên tắc tổ chức kế toán quản trị chi phí trong doanh nghiệp sản xuất
2.2	Nội dung tổ chức kế toán quản trị chi phí trong doanh nghiệp sản xuất
2.2.1	Tổ chức bộ máy kế toán quản trị chi phí trong doanh nghiệp
2.2.2	Tổ chức phối hợp xây dựng hệ thống mức chi phí
2.2.3	Tổ chức thu nhận thông tin chi phí
2.2.4	Tổ chức sản xuất thông tin kế toán quản trị chi phí
2.2.5	Tổ chức cung cấp thông tin chi phí
2.3	Kinh nghiệm tổ chức kế toán quản trị chi phí trên thế giới và vận dụng cho doanh nghiệp Việt Nam
2.3.1	Kinh nghiệm định hướng cho doanh nghiệp tổ chức kế toán quản trị

	chi phí của một số quốc gia	
2.3.2	Kinh nghiệm tổ chức kế toán quản trị chi phí của một số doanh nghiệp trên thế giới	60
2.3.3	Vận dụng tổ chức kế toán quản trị chi phí trong doanh nghiệp sản xuất Việt Nam	63
	Kết luận chương 2	65
Chương 3	THỰC TRẠNG TỔ CHỨC KẾ TOÁN QUẢN TRỊ CHI PHÍ TRONG CÁC DOANH NGHIỆP KHAI THÁC THAN THUỘC TẬP ĐOÀN CÔNG NGHIỆP THAN KHOÁNG SẢN VIỆT NAM	66
3.1	Khái quát về Tập đoàn Công nghiệp Than - Khoáng sản Việt Nam và các doanh nghiệp khai thác than khảo sát	66
3.1.1	Khái quát về Tập đoàn Công nghiệp Than - Khoáng sản Việt Nam	66
3.1.2	Khái quát về các doanh nghiệp khai thác than thuộc Tập đoàn TKV	71
3.1.3	Khái quát về Công ty cổ phần Than Cao Sơn	72
3.2	Các nhân tố ảnh hưởng đến tổ chức công tác KTQT chi phí trong doanh nghiệp khai thác than	76
3.3.	Quản trị chi phí trên cơ sở giao khoán chi phí theo giá thành công đoạn tổng hợp trong DNKTT và nhu cầu thông tin kế toán quản trị chi phí	81
3.3.1	Quản trị chi phí trên cơ sở giao khoán chi phí theo giá thành công đoạn tổng hợp trong DNKTT	81
3.3.2	Nhu cầu thông tin chi phí đáp ứng yêu cầu giao khoán chi phí trong các DNKTT	88
3.4	Thực trạng tổ chức kế toán quản trị chi phí trong các doanh nghiệp khai thác than	89
3.4.1	Tổ chức bộ máy kế toán trong các doanh nghiệp khai thác than	89
3.4.2	Tổ chức xây dựng hệ thống mức chi phí trong doanh nghiệp khai thác than	90
3.4.3	Tổ chức thu nhận thông tin chi phí trong doanh nghiệp khai thác than	97
3.4.4	Tổ chức sản xuất thông tin chi phí trong doanh nghiệp khai thác than	100
3.4.5	Tổ chức cung cấp thông tin chi phí trong doanh nghiệp khai thác than	109
3.5	Đánh giá thực trạng tổ chức kế toán quản trị chi phí trong các doanh nghiệp khai thác than	111
3.5.1	Ưu điểm	111
3.5.2	Hạn chế	112
3.5.3	Nguyên nhân của những hạn chế	113
	Kết luận chương 3	115
Chương 4	HOÀN THIỆN TỔ CHỨC KẾ TOÁN QUẢN TRỊ CHI PHÍ TRONG DOANH NGHIỆP KHAI THÁC THAN THUỘC TẬP ĐOÀN CÔNG NGHIỆP THAN KHOÁNG SẢN VIỆT NAM, ÁP DỤNG CHO CÔNG TY CỔ PHẦN THAN CAO SƠN	118

4.1	Định hướng phát triển của các doanh nghiệp khai thác than đến năm 2020 triển vọng 2030	118
4.1.1	Quan điểm phát triển	118
4.1.2	Mục tiêu phát triển	119
4.2	Định hướng chiến lược kiểm soát chi phí, quản trị rủi ro	119
4.3	Quan điểm, yêu cầu hoàn thiện tổ chức kế toán quản trị chi phí trong các doanh nghiệp khai thác than	120
4.4	Các giải pháp hoàn thiện tổ chức kế toán quản trị chi phí trong các doanh nghiệp khai thác than, áp dụng cho Công ty cổ phần Than Cao Sơn	122
4.4.1	Tổ chức bộ máy kế toán quản trị chi phí kết hợp với kế toán tài chính trong doanh nghiệp khai thác than	123
4.4.2	Hoàn thiện tổ chức thu nhận thông tin chi phí trong doanh nghiệp khai thác than	125
4.4.3	Hoàn thiện tổ chức sản xuất thông tin chi phí trên cơ sở hoàn thiện phân bổ chi phí và xác định giá thành theo công đoạn	134
4.4.4	Hoàn thiện tổ chức cung cấp thông tin chi phí trong doanh nghiệp khai thác than	138
4.5	Các điều kiện cơ bản để thực hiện hoàn thiện tổ chức kế toán quản trị chi phí trong các doanh nghiệp khai thác than	147
4.5.1	Đối với doanh nghiệp khai thác than	148
4.5.2	Đối với Tập đoàn TKV	151
	Kết luận chương 4	153
	KẾT LUẬN	155
	DANH MỤC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ	
	TÀI LIỆU THAM KHẢO	
	PHỤ LỤC	

DANH MỤC KÝ HIỆU VIẾT TẮT

Kí hiệu viết tắt	Nội dung đầy đủ	Kí hiệu viết tắt	Nội dung đầy đủ
BHXH	Bảo hiểm xã hội	GTGT	Giá trị gia tăng
BHYT	Bảo hiểm y tế	KHTSCĐ	Khấu hao tài sản cố định
BHTN	Bảo hiểm thất nghiệp	KKTX	Kê khai thường xuyên
BP	Biển phí	KPCĐ	Kinh phí công đoàn
BTC	Bộ tài chính	KH&GTSP	Kế hoạch và giá thành sản phẩm
CBCNV	Cán bộ công nhân viên	LCTT	Lưu chuyển tiền tệ
CCDC	Công cụ dụng cụ	LN	Lợi nhuận
CĐKT	Cân đối kế toán	NSLĐ	Năng suất lao động
CP	Chi phí	PX	Phân xưởng
CPNVLT	Chi phí nguyên vật liệu trực tiếp	QLDN	Quản lí doanh nghiệp
CPNCTT	Chi phí nhân công trực tiếp	QTDN	Quản trị doanh nghiệp
CPSXC	Chi phí sản xuất chung	TNHH	Trách nhiệm hữu hạn
CPSX	Chi phí sản xuất	TNDN	Thu nhập doanh nghiệp
CT	Công trường	TT	Trung tâm
DN	Doanh nghiệp	TCT	Tổng công ty
DNKTT	Doanh nghiệp khai thác than	SX	Sản xuất
DT	Doanh thu	SXC	Sản xuất chung
DTT	Doanh thu thuần	SXKD	Sản xuất kinh doanh
ĐVT	Đơn vị tính		
ĐP	Định phí		
ĐKSX	Điều khiển sản xuất		

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng số	Tên bảng	Trang
Bảng 2.1	Bảng tổng hợp nhận diện và phân loại chi phí theo quan điểm kế toán quản trị	43
Bảng 2.2	Số liệu cắt giảm chi phí giai đoạn 1991-1995 của HISC	62
Bảng 3.1	Kết quả hoạt động sản xuất kinh doanh của Tập đoàn giai đoạn 2006-2014	70
Bảng 3.2	Thống kê thông tin về loại hình doanh nghiệp, qui mô tổ chức, công nghệ sản xuất của các DNKTT (tính đến thời điểm tháng 12-2014)	72
Bảng 3.3	Một số chỉ tiêu phản ánh hoạt động sản xuất kinh doanh của Công ty giai đoạn 2010-2014	74
Bảng 3.4	Một số chỉ tiêu phản ánh chi phí SXKD và giá thành sản phẩm của Công ty giai đoạn 2010 -2014	74
Bảng 3.5	Nội dung cơ bản của qui chế giao khoán chi phí áp dụng trong Tập đoàn	82
Bảng 3.6	Bảng tổng hợp kết quả tiết kiệm chi phí (-) hoặc bội chi (+) chi phí/1T than khai thác của một số doanh nghiệp khai thác lộ thiên giai đoạn 2010-2014	87
Bảng 3.7	Qui định tỷ lệ chi phí sản xuất chung, chi phí quản lý doanh nghiệp (<i>trích</i>)	94
Bảng 3.8	Tổng hợp tình hình thực hiện định mức vật tư của DNKTT giai đoạn 2010 -2014	95
Bảng 3.9	Tổng hợp phân loại chi phí và tình trạng áp dụng trong các DNKTT	97
Bảng 3.10	Hệ thống chứng từ kế toán sử dụng trong các doanh nghiệp	100
Bảng 3.11	Giá cả một số yếu tố đầu vào	102
Bảng 3.12	Đơn giá chi phí máy xúc PC1250SP - 8R áp dụng tại Công ty cổ phần Than Cao Sơn	102
Bảng 3.13	Kế hoạch chi phí sản xuất năm	103
Bảng 3.14	Tổng hợp kế hoạch giao các yếu tố chi phí cho các đơn vị trong Công ty cổ phần Than Cao Sơn giai đoạn 2013-2014	104
Bảng 4.1	Mục tiêu sản lượng than thương phẩm	119
Bảng 4.2	Các tiêu thức nhận diện phân loại chi phí trong DNKTT	126
Bảng 4.3	Sơ bộ nhận diện chi phí theo khối lượng hoạt động	128

DANH MỤC CÁC HÌNH VẼ

Hình vẽ số	Tên hình	Trang
Hình 2.1	Thông tin chi phí do hệ thống kế toán doanh nghiệp cung cấp	28
Hình 2.2	Mô hình tổ chức bộ máy kế toán tài chính độc lập với kế toán quản trị	36
Hình 2.3	Mô hình tổ chức bộ máy kế toán tài chính kết hợp kế toán quản trị	37
Hình 2.4	Tổ chức bộ máy kế toán tài chính và kế toán quản trị theo kiểu hỗn hợp	37
Hình 2.5	Hệ thống trung tâm trách nhiệm trong doanh nghiệp	44
Hình 2.6	Sơ đồ tổ chức kế toán quản trị theo các khâu của quá trình kế toán	45
Hình 2.7	Hệ thống dự toán chi phí trong doanh nghiệp sản xuất	46
Hình 2.8	Sơ đồ quá trình kế toán xác định chi phí theo công việc	48
Hình 2.9	Tập hợp chi phí theo quá trình sản xuất song song	48
Hình 2.10	Tập hợp chi phí theo quá trình sản xuất liên tục.	49
Hình 2.11	Sơ đồ kế toán xác định chi phí theo mô hình ABC.	49
Hình 2.12	Các phương pháp xác định chi phí theo chu kì sống của sản phẩm	51
Hình 3.1	Sơ đồ tổ chức Tập đoàn công nghiệp Than - Khoáng sản	69
Hình 3.2	Sơ đồ dây chuyền công nghệ khai thác than tại Công ty Than Cao Sơn	73
Hình 3.3	Biến động giá thành đơn vị 1m ³ đất đá bóc của Công ty CP Than Cao Sơn giai đoạn 2010-2014	75
Hình 3.4	Biến động giá thành đơn vị 1T than NK khai thác của Công ty CP Than Cao Sơn giai đoạn 2010-2014	75
Hình 3.5	Biểu đồ biểu diễn tỷ trọng của các yếu tố chi phí trong giá thành 1T than NK khai thác của Công ty cổ phần Than Cao Sơn giai đoạn 2010 -2014	75
Hình 3.6	Biểu đồ biểu diễn sự thay đổi của các yếu tố chi phí trong giá thành 1T than nguyên khai khai thác của Công ty giai đoạn 2010 - 2014	76
Hình 3.7	Các nhân tố ảnh hưởng đến tổ chức kế toán quản trị chi phí trong DNKTT	76
Hình 3.8	Nội dung thực hiện kế toán quản trị chi phí gắn với giao khoản chi phí trong DNKTT.	111
Hình 4.1	Tổ chức bộ máy kết hợp kế toán quản trị - kế toán tài chính trong DNKTT	123

Hình 4.2	Sơ đồ trình tự thực hiện kế toán quản trị chi phí.	124
Hình 4.3	Quy trình kế toán chi phí và tính giá thành theo công đoạn kết hợp KTTC và KTQT trong DNKTT	125
Hình 4.4	Mối quan hệ giữa chi phí sản xuất kinh doanh và giá thành công đoạn	132
Hình 4.5	Sơ đồ tập hợp và phân bổ chi phí theo định mức và tính giá thành công đoạn tại Công ty Than Cao Sơn	137
Hình 4.6	Mối quan hệ giữa chi phí SXKD và giá thành công đoạn có tính toán phân bổ định phí SXC trong DNKTT	142
Hình 4.7	Sơ đồ bộ máy quản trị chi phí	148

Mở đầu

1. Sự cần thiết của đề tài nghiên cứu

Trong hơn 20 năm qua, kể từ khi hoạt động theo mô hình Tập đoàn (từ tháng 10 năm 1994 đến nay), Tập đoàn Công nghiệp Than - Khoáng sản Việt Nam (Tập đoàn TKV) đã đạt sản lượng than khai thác trên 500 triệu tấn, trở thành một trong những tập đoàn kinh tế mạnh của đất nước, được Nhà nước giao trách nhiệm chính trong việc thực hiện quy hoạch phát triển ngành Than, ngành Công nghiệp Bau-xít - nhôm, ngành Công nghiệp Titan và một số ngành công nghiệp khai thác khoáng sản khác. Tập đoàn TKV được xếp hạng nằm trong số 10 doanh nghiệp nhà nước lớn nhất theo Bảng đánh giá 500 doanh nghiệp hàng đầu Việt Nam (VNR 500) trong giai đoạn 2005-2015, duy trì ổn định Hệ số tín nhiệm (tương đương mức B+) do hai tổ chức đánh giá có uy tín quốc tế là Moody's và S&P thực hiện. Đóng góp vào sự phát triển lớn mạnh của Tập đoàn TKV có vai trò hết sức quan trọng của các doanh nghiệp khai thác than.

Các doanh nghiệp khai thác than trong Tập đoàn tập trung chủ yếu ở vùng Quảng Ninh, hiện nay tổ chức hoạt động theo hai loại hình: các công ty khai thác than cổ phần hạch toán độc lập và các công ty khai thác là doanh nghiệp chi nhánh hạch toán phụ thuộc Công ty mẹ - Tập đoàn TKV. Tuy nhiên, thực hiện chỉ đạo của Chính phủ về tiếp tục Đề án sắp xếp, tái cơ cấu Tập đoàn Công nghiệp Than - Khoáng sản Việt Nam, Tập đoàn sẽ đẩy mạnh quá trình cổ phần hóa doanh nghiệp khai thác than, do vậy các doanh nghiệp khai thác than chi nhánh hạch toán phụ thuộc sẽ dần chuyển thành các công ty cổ phần khai thác than trong giai đoạn tới. Trong các doanh nghiệp khai thác than, Công ty CP Than Cao Sơn (Công ty) với sản lượng than khai thác gần 4 triệu tấn/năm chiếm khoảng 10% sản lượng khai thác toàn Tập đoàn là một trong những doanh nghiệp khai thác than lộ thiên có qui mô lớn nhất của Tập đoàn. Hiện nay, Công ty đã hoạt động sản xuất kinh doanh ổn định theo mô hình công ty cổ phần, có sự tham gia quản lý, điều hành, giám sát của các chủ sở hữu bên ngoài Tập đoàn. Nhu cầu thông tin về hoạt động SXKD của doanh nghiệp nói chung và thông tin về chi phí SXKD nói riêng tương đối đa dạng, hướng tới sự minh bạch, khoa học hơn. Do vậy, kế toán quản trị chi phí với vai trò là bộ phận trong hệ thống kế toán, thực hiện chức năng thu thập, xử lý, phân tích và cung cấp thông tin chi tiết về chi phí của từng bộ phận trong doanh nghiệp góp phần thực hiện các quyết định quản trị trong nội bộ doanh nghiệp cần được nghiên cứu hoàn thiện.